

Werken aan de Stabrechtse hei

Ab Kuypers

De problemen zijn niet van vandaag of gisteren. Van wat eens in de nazomer bloeiende paarse landschappen waren, bleef in Nederland niet veel meer over. Zo gebeurde ook met de Stabrechtse hei. Een 1600 hectare groot gebied onder de rook van Geldrop.

Problemen

170

Zaterdag 25 februari j.l. werd voor de derde achtereenvolgende maal een werkdag voor imkers georganiseerd op de Stabrechtse hei. Deze beheerswerkzaamheden worden jaarlijks op touw gezet door een commissie van de Bond van Bijenhouders NCB. In deze 'Stabrecht Commissie' wordt samengewerkt met Staatsbosbeheer.

Niet gehinderd door carnavalsverplichtingen kwamen er deze keer twaalf man naar Heeze, toch wat minder dan voorgaande keren. Afkomstig uit de omliggende afdelingen zoals Asten, Someren, Veldhoven en Deurne. Er is aardig wat werk verzet, bestaande uit het verwijderen van opslag van vooral dennen. **Bijen** sprak na afloop met Harrie Weijenborg en Theo van de Biggelaar, respectievelijk lid en voorzitter van de Stabrecht Commissie.

'In feite zijn het in eerste instantie de bekende problemen van de hei, die ook in het geval van de Stabrechtse hei voor slechte honingoofters zorgden. Waterhuishouding, heidehaantje en vergrassing en houtopslag hebben ook in ons geval voor ernstige problemen gezorgd. Later kwam daar de ramp in Tsjernobil nog bij. Maar vanaf een zeker moment werkte ook het te veel aan geplaatste bijenvolken op de hei sterk in ons nadeel. In 1980 bijvoorbeeld werden hier nog 1.800 volken geplaatst. Niemand had dat jaar een honingooft van enige betekenis. Toen werd toch wel glashelder dat er iets moest gaan gebeuren. Zo had het geen zin meer om nog langer naar de hei te gaan.'

Om de problemen rondom het plaatsen van bijenvolken op deze hei het hoofd te kunnen bieden is in 1981 de werkgroep 'Plaatsing Stabrechtsehei' opgericht. Hieraan wordt deelgenomen door Bond van Bijenhouders NCB, Staatsbosbeheer en de omliggende imkersverenigingen van NCB en VBBN.

De Stabrecht Commissie

'Na het debacle van 1980 was het voor iedereen wel

duidelijk dat we het plaatsen op de hei anders moesten gaan aanpakken. De ontstane problemen waren behalve bij de betreffende imkers inmiddels ook bij het toenmalig Consulentenschap (voor Insektenbestuiving en Bijenhouderij) en de NCB ter discussie geraakt. Uit gesprekken die daarop volgden is toen het plan opgevat om een werkgroep op te richten die het plaatsen van bijenvolken op de Stabrechtse hei voortaan zou gaan regelen. Op 12 september 1981 is een eerste bijeenkomst georganiseerd. Deze vond plaats in Someren, in de bijenhal de 'Van Gijzels Hof', genoemd naar de bijenteeltleraar André van Gijzel. Naast de direct belanghebbenden was daarbij ook de gemeente Someren aanwezig. De Stabrechtse hei loopt door tot aan het grondgebied van deze gemeente. Hun medewerking aan onze plannen was daarom noodzakelijk.'

De 'bende van twaalf'

'Door de NCB was in concept een regeling opgesteld om het plaatsen van bijenvolken op de hei in goede banen te leiden. Daarmee kreeg de commissie verregaande bevoegdheden. Zo was er onder andere geregeld dat de imkers voortaan nog maar met een bepaald percentage van hun volken naar de Stabrechtse hei mochten komen. Mocht niettemin toch nog blijken dat er te veel aanvragen voor een standplaats binnen zouden komen, dan mocht de commissie nog verder korten. Daarnaast werd het plaatsen op andermans grondgebied in de directe omgeving van de hei niet meer toegestaan. Tevens heeft de commissie ook voor een betere spreiding van de standplaatsen kunnen zorgen.'

Bij de uitvoering van de taken van de commissie behoorde onder andere ook het verrichten van bepaal-

de controles op de naleving van hun aanwijzingen. 'Jarenlang,' vervolgt Harrie Weijenborg zijn relaas, 'hebben we als werkgroep op willekeurige zondagochtenden controles op de heide uitgevoerd. Dit gebeurde op de fiets en stond onder leiding van Toon Bussers van Staatsbosbeheer en de voorzitter van de commissie Piet van der Linden. Het waren genoeglijke tochten. Dat was genieten. Van de bloeiende heide en het gezoem van de bijen. Je kwam er reeën tegen en natuurlijk was er de stilte. Daarnaast was het ook leerzaam. Door de verhalen van Toon Bussers leerde je veel van het heidelandschap.'

'Tot op heden hebben we gelukkig nog nooit hoeven in te grijpen. De imkers hebben zich altijd goed gehouden aan onze oproep minder volken te plaatsen. Eigenlijk hebben wij daar als beheersgroep nooit veel voor hoeven te doen. Dit wordt door de betreffende imkers in feite altijd binnen de eigen vereniging of reisgroep geregeld. Jaarlijks worden op de Stabrechtse heide rond de 500-600 bijenvolken geplaatst. Vorig jaar was dat vanwege de slechte verwachting van honinggoogst wat minder. Afhankelijk van de toestand van de heide kunnen hier tegenwoordig 700-800 volken geplaatst worden.'

Tsjernobil

De taak die de oorspronkelijk werkgroep 'Stabrechtse heide', ook wel 'beheerscommissie' genoemd, breidde zich langzaam uit. Het accent verschoof voor een deel naar het mede-onderhouden van het gebied. De jaarlijkse vergadering van de commissie heeft een uitgebreide agenda.

'Behalve de toestand van de heide en de verwachting van het oppervlakte dat het komende seizoen in bloei zal komen wordt er ook gesproken over waar de standplaatsen voor bijenvolken zullen komen. Verder wordt er nagegaan of tijdens het voorbije seizoen de bijen wellicht overlast hebben veroorzaakt aan recreanten. Klachten, opmerkingen en wensen van imkers worden besproken en er worden data vastgesteld waarop de volken kunnen worden geplaatst.'

'Op een gegeven moment ontstond het plan om de imkers die geïnteresseerd zijn in de heidedracht meer inzicht te geven in wat er een jaar rond op de heide valt te beleven. Hierbij moet gedacht worden aan inzicht in het totale planten- en dierenleven in een heidelandschap. Maar ook bijvoorbeeld de invloed van zure regen en de gevolgen van het wegvallen van het vroegere maaien en plaggen op de heide: het dichtgroeien met buntgras en houtopslag. We wilden onze imkers zodoende meer bij de heide gaan betrekken. Op het moment dat we daarmee daadwerkelijk wilden

beginnen vond de ramp in Tsjernobil plaats, met de bekende gevolgen. De belangstelling voor de heide nam toen toch wel even wat af. Maar dat is tegenwoordig wel weer anders. Gelukkig neemt in de honingafkomstig van de Stabrechtse heide de radioactieve besmetting nog elk jaar af. We zitten onder de gestelde norm. Niettemin komen wij hoger uit dan andere heidevelden in Nederland.'

'Met de schrik van Tsjernobil in de benen leek ons dat geen goed moment om de imker wat meer bij het beheer van de heide te gaan betrekken. Wat hadden zij er overigens indertijd nog te zoeken, nu waarschijnlijk radioactieve besmetting in honing boven het toegestane zou uitkomen. Jarenlang na Tsjernobil hebben dan ook maar weinig imkers hun volken hier op de heide geplaatst. Maar vier jaar geleden, dat was in 1992, zijn we toch van start gegaan als beheerscommissie. Daarbij werd het secretariaat van de kring Z.O.-Brabant betrokken. Via publiciteit in *Bijen* en het aanschrijven van verenigingen uit de omgeving werden zoveel mogelijk imkers geïnformeerd. Dat heeft er toe geleid dat we op 14 februari, een jaar later, onze eerste werkdag op de Stabrechtse heide konden organiseren. En het is verheugend te mogen constateren dat sindsdien de animo voor deze jaarlijkse werkdag alleen maar toeneemt. Behalve dat we hiermee onze eigen bijdrage leveren bij het verbeteren van de heidedracht, groeit nu ook het begrip bij de imkers. Voorheen kenden zij in feite alleen maar bloeiende heidevelden. Veel verder ging voor de meesten de belangstelling niet. Nu worden zij zich meer bewust van de problemen van de heide en wat zich hier allemaal afspeelt. Zij zijn zich nu nog meer dan vroeger bewust van de kwetsbaarheid van onze heide.'

Meer dan marginaal

Als laatste opmerking noteren wij: 'Ten opzichte van tien jaar geleden is er, onder andere door maaien en beweiden met schapen en runderen, een verbetering van de heide te zien. Toch is er nog veel achterstallig onderhoud. Staatsbosbeheer waardeert onze activiteiten ten zeerste. Mede omdat het jaarlijkse budget te gering is om de resterende oppervlakte heide goed te beheren. Komt hierin geen verbetering in de vorm van meer vrijwilligers en geld, dan zal in de toekomst nog meer heide vergrassen of veranderen in bos. Voorzover ons bekend zijn er naast ons imkers alleen mensen van het IVN actief met onderhoud aan de heide.'